

Saksframlegg

Ark.: 210

Lnr.: 17276/22

Arkivsaksnr.: 22/484-3

Saksbehandler: Kari Louise Hovland

FORVALTNINGSREVISJONSRAPPORT - FOREBYGGING AV SOSIALE UTFORDRINGER OG UTENFORSKAP

Vedlegg:

- Forvaltningsrevisjonsrapporten - sosiale utfordringer og utenforskap – utarbeidet av Innlandet Revisjon IKS, 2022-1164/KL/AK
- Saksprotokoll – Behandling i kontrollutvalget 25.10.2022

Andre saksdokumenter (ikke utsendt):

Bakgrunn

Kommunestyret vedtok plan for forvaltningsrevisjon for 2020-2023 den 26.11.2020. Et av de prioriterte temaene var sosiale tjenester. Basert på dette ba kontrollutvalget om en orientering om temaet med fokus på tjenester via NAV, før de bestilte en foranalyse om sosiale tjenester via NAV fra revisjonen. Når denne ble behandlet, valgte kontrollutvalget å gå videre i to spor. Det ene var å inngå dialog med kontrollutvalget i Lillehammer om et evt. samarbeid om en revisjon av tjenester via NAV. Det andre var en bestilling gjennom følgende vedtak:

Kontrollutvalget bestiller en oppdatert foranalyse kombinert med en prosjektplan om Gausdal kommunes arbeid med å forebygge sosiale utfordringer og utenforskap fra Innlandet Revisjon IKS. Det bes om at dette legges fram på det neste møtet.

Den 15.2.2022 ble foranalyse og prosjektplan lagt fram. Kontrollutvalget vedtok da å bestille en forvaltningsrevisjon om forebygging av sosiale utfordringer og utenforskap.

Innlandet Revisjon IKS har utarbeidet forvaltningsrevisjonsrapporten som er vedlagt saken. Revisor vil stille i møtet og presentere rapporten og svare på spørsmål fra kontrollutvalget.

Fakta

Formålet med forvaltningsrevisjonen har vært å bidra til å sette søkelys på Gausdal kommunes arbeid med å forebygge sosiale utfordringer og utenforskap blant barn og unge,

med spesielt fokus på lavinntektsfamilier. Følgende problemstillinger lå til grunn for prosjektet:

1. *Har kommunen tilstrekkelig kunnskap om lavinntektsfamilier og barn og unges levekår i Gausdal og blir denne kunnskapen brukt i det forebyggende arbeidet?*
2. *I hvilken grad er tiltak rettet mot lavinntektsfamilier i kommunen kjent og blir de brukt?*
3. *I hvilken grad sørger kommunen for at tjenester og tiltak rettet mot lavinntektsfamilier er tilstrekkelig samordnet?*

I bestillingsprosessen kom kontrollutvalget med innspill om at de ville undersøke om tiltakene rettet mot lavinntektsfamilier faktisk blir benyttet. Dette har revisjonen inkludert i problemstilling 2. I tillegg er problemstilling 3 tatt med, fordi mange tjenester i kommunen har ansvar for tiltak ovenfor barn og unge i lavinntektsfamilier og samordning mellom disse er viktig.

Undersøkelsen er gjennomført via intervjuer og dokumentgjennomgang. Den avgrenser seg til å se på kommunens forebyggende arbeid for å motvirke sosiale utfordringer og utenforskap blant barn og unge, samt arbeidet med å dempe konsekvenser av fattigdom. Revisjonen ser ikke på hvordan kommunen bidrar til å styrke og sikre familiens inntektsgrunnlag, dette faller i hovedsak under NAVs ansvarsområde.

Rapporten innleder med en del begrepsavklaringer samt fakta om barn og unge i lavinntektsfamilier, med fokus på hvordan status er i Gausdal kommune og hvordan arbeidet er organisert.

Kapittel tre i rapporten beskriver hvilke revisjonskriterier som ligger til grunn. For å gjennomføre en forvaltningsrevisjon, må revisor identifisere aktuelle revisjonskriterier man kan vurdere fakta opp imot. Dette er for at man ikke skal kunne synse rundt praksisen.

Problemstilling 1 beskrives og vurderes i kapittel 4, mens problemstilling 2 beskrives og vurderes i kapittel 5. Den siste problemstillingen (3) om samordning omtales i kapittel 6. På slutten av hvert kapittel gjør revisor vurderinger av de aktuelle kriteriene som stilles til de ulike problemstillingene. Disse kan det være spesielt nyttig å lese.

I kapittel 7 legges konklusjoner og anbefalinger fram. I dette saksframlegget tas kun konklusjonene med. Nærmere informasjon om vurderingene som ligger til grunn fremgår i rapporten.

Problemstilling 1 - Har kommunen tilstrekkelig kunnskap om lavinntektsfamilier og barn og unges levekår i Gausdal og blir denne kunnskapen brukt i det forebyggende arbeidet?

Revisor konkluderer med: «*Vår konklusjon er at Gausdal kommune på overordnet nivå har kunnskap om lavinntektsfamilier og barn og unges levekår. Kommunen har i arbeidet med*

«kunnskapsgrunnlag for folkehelse 2020» skaffet seg viktig kunnskap og oversikt over levekårene til innbyggerne i kommunen. Det synes som denne kunnskapen blir brukt i kommunens overordnede planer og satsninger på forebyggende arbeid for barn, unge og familier.

Gausdal kommune sørger ikke i tilstrekkelig grad for at opplysningsplikten som skoler og barnehager har til sosialtjenesten blir gjort kjent og fulgt opp. Kommunen har ingen rutine eller praksis for å informere personell ved skoler eller barnehager om opplysningsplikten til sosialtjenesten. Revisjonens konklusjon, basert på informasjon fra skolene og barnehagene, er at dette er et område de har behov for mer kunnskap om.»

Problemstilling 2 - I hvilken grad er tiltak rettet mot lavinntektsfamilier i kommunen kjent og blir de brukt?

Revisor konkluderer med: «Kommunen har lovpålagte tiltak rettet mot lavinntektsfamilier, som er bostøtte, startlån og redusert foreldrebetaling i barnehage og SFO. De har i tillegg utviklet gratis fritidstiltak for barn og unge, og en utstyrsarena for utlån av fritidsutstyr. Tiltakene er universelle og åpne for alle i kommunen.

Vår konklusjon er at Gausdal kommune i hovedsak sørger for at de overnevnte tiltakene er kjent for tjenestene som arbeider med barn og unge internt i kommunen og at tiltakene blir brukt. Det synes som at kommunen i liten grad har gjort tiltakene kjent for ansatte i NAV Lillehammer-Gausdal.

Revisjonen finner at kommunen har et system som legger til rette for at barna og familiene som trenger det mest, får tilgang til kommunens tiltak. Det er i tråd med god praksis på området å ha universelle tiltak og målrette rekrutteringen slik som kommunen gjør. Systemet for å formidle informasjon om tiltakene nedover i organisasjonen, kan imidlertid være sårbart fordi informasjonen går gjennom flere ledd og det blir opp til den enkelte veileder/saksbehandler å ta dette videre med aktuelle barn og familier. Det kan også være sårbart ved nyansettelser dersom det ikke finnes en samlet oversikt over kommunens tilbud.»

Problemstilling 3 - I hvilken grad sørger kommunen for at tjenester og tiltak rettet mot lavinntektsfamilier er tilstrekkelig samordnet?

«Revisjonens konklusjon er at Gausdal kommune i hovedsak har en struktur som bidrar til at tjenester som arbeider med barn, unge og familier har tverrfaglige møtepunkt. Vi legger til grunn at Gausdal kommune har utarbeidet møteplaner som bidrar til tverrfaglige møtepunkt både mellom tjenester som er organisert i samme enhet, samt mellom ulike enheter som arbeider med barn og unge. Samhandlingen kan imidlertid forbedres noe, bl.a ved at det innføres strukturerte møtepunkter mellom barnevernet og andre tjenester.

Revisjonen finner at det i liten grad er lagt til rette for systematisk samarbeid og informasjonsutveksling mellom relevante tjenester i Gausdal kommune og NAV Lillehammer-

Gausdal. Tjenestene synes å ha lite systematisk kunnskap om hverandres tilbud, oppgaver og ansvar knyttet til arbeidet med lavinntektsfamilier.

Basert på funn i problemstilling 1 og 3 er det etter revisjonens oppfatning en viss risiko for at det ikke er tilstrekkelig kunnskap ute i tjenestene for hvem man skal kontakte og hvordan man skal gå frem i møte med barn og familier med økonomiske utfordringer, dette synes spesielt å gjelde skoler, barnehager og helsestasjon- og skolehelsetjenesten. Revisjonen anser dette som en svakhet ved samarbeidet, da det er disse tjenestene som er nærmest barn og familier i deres hverdagsliv.»

Anbefalinger

Basert på funn har revisjonen kommet med følgende anbefalinger:

- *Gausdal kommune bør sørge for tilstrekkelig kunnskap ute i tjenestene når det gjelder hvem man skal kontakte og hvordan man skal gå frem i møte med barn og familier med økonomiske utfordringer, dette synes spesielt å gjelde skoler, barnehager og helsestasjons- og skolehelsetjenesten.*
- *Gausdal kommune bør gjennomgå det systematiske samarbeidet mellom NAV Lillehammer-Gausdal og tjenestene i kommunen. I dette ligger det å utvikle kunnskap om hverandres tjenester, avklare roller og samarbeidsstrukturer.*
- *Gausdal kommune bør sørge for at opplysningsplikten til sosialtjenesten er kjent og følges opp i skoler og barnehager, og at det er avklart hvordan de skal ta kontakt med NAV Lillehammer-Gausdal.*
- *Kommunen bør vurdere om det vil være nyttig å ha en samlet oversikt over kommunens tilbud og tiltak for å utjevne sosiale forskjeller, tilgjengelig for ansatte innad i kommunen og for ansatte i NAV Lillehammer-Gausdal.*

Vurderinger

Forvaltningsrevisjonsrapporten omhandler et viktig tema. Forebygging av sosiale utfordringer og utenforskap, samt fattigdom, kan få store betydninger for de det gjelder både nå og senere i livet. Et godt forebyggende arbeid kommer både den det gjelder, samt samfunnet til gode.

Kontrollutvalget jobbet en del med å lande prosjektet for å sikre at det ville ende opp som et nyttig prosjekt. Selv om antallet barn og unge som vokser opp i lavinntektsfamilier ikke er så høyt i Gausdal kommune, så er det viktig for de det gjelder at de blir ivaretatt. Anbefalingene som gis vurderes som nyttige og gode å ta med seg videre i forbedringsarbeidet. Selv om det er gitt noen viktige anbefalinger, viser rapporten også at det jobbes bra med temaet fra kommunens hold. Dette er betryggende.

Tilbakemeldingen fra kommunedirektøren sier at anbefalingene vurderes som et godt grunnlag for å kunne følge opp rapporten. Videre sies det at det alltid er nyttig med søkelys

på et bestemt fagområde, som fører til ekstra bevisstgjøring blant alle som jobber med dette.

En del av anbefalingene omhandler samhandling med NAV Lillehammer-Gausdal. Dette er et samarbeid som kontrollutvalget har vært inne på å vurdere, da i samarbeid med kontrollutvalget i Lillehammer. Per i dag har ikke kontrollutvalget i Lillehammer sagt ja til å være med på et slikt samarbeid, men dette kan vurderes på neste fellesmøte i januar 2023. Siden noen anbefalinger omhandlet NAV Lillehammer-Gausdal, kan det være at oppfølgingen av disse anbefalingene gir økt fokus på samarbeidet, og dermed gjør behovet for en revisjon av samarbeidet mindre aktuelt.

Problemstillingene som kontrollutvalget hadde bestilt er besvart i rapporten. Dersom kontrollutvalget ønsker, kan man i møtet diskutere om revisjonen kan legge fram rapporten for kommunestyret. Det må i så fall avtales med ordfører som setter agenda, men det vurderes som fornuftig at revisjonen av og til kan legge fram rapporter for kommunestyret, både for å belyse tema og for å synliggjøre kontrollutvalgets arbeid.

Kontrollutvalget skal rapportere sitt arbeid til kommunestyret og det er de som skal vedta videre oppfølging av rapporten. Ordlyden i anbefalingene er endret fra bør til må i forslag til vedtak, etter avtale med leder av kontrollutvalget.

Konklusjon

Sekretariatet anbefaler kontrollutvalget å oversende rapporten til kommunestyret, hvor de legger fram en forventning om at anbefalingene følges opp av kommunedirektøren. Det bør i løpet av våren gis en tilbakemelding til kontrollutvalget om hvordan anbefalingene er fulgt opp av administrasjonen. Kommunestyret vil i etterkant bli orientert om kontrollutvalgets oppfølging via utvalgets årsrapport.

Kontrollutvalgets behandling av sak 25/2022 i møte den 25.10.2022:

Behandling: Innlandet Revisjon IKS ved Anette Karenstuen og Kristian Lein presenterte rapporten og svarte på spørsmål. Det ble presisert innledningsvis at dette temaet har blitt stadig mer aktuelt nå med stadig økende levekostnader. I tillegg ble det gjort oppmerksom på at det er kommet nye bestemmelser i velferdstjenesteloven med tilhørende veileder fra høsten 2022.

Kontrollutvalget ønsker at Innlandet Revisjon IKS er med og legger fram rapporten for kommunestyret. Kontrollutvalget fattet enstemmig vedtak.

Kontrollutvalget foreslår at det gjøres følgende

vedtak:

1. Kommunestyret tar forvaltningsrevisjonsrapporten "Forebygging av sosiale utfordringer og utenforskap" til orientering og merker seg at Gausdal kommune i hovedsak har stort fokus på temaet. Kommunestyret merker seg for øvrig at det er gitt noen viktige anbefalinger som kan være med på å forbedre dette arbeidet. Det forventes at kommunedirektøren følger opp disse anbefalingene:
 - Gausdal kommune må sørge for tilstrekkelig kunnskap ute i tjenestene når det gjelder hvem man skal kontakte og hvordan man skal gå frem i møte med barn og familier med økonomiske utfordringer, dette gjelder spesielt skoler, barnehager og helsestasjons- og skolehelsetjenesten. o Gausdal kommune må gjennomgå det systematiske samarbeidet mellom NAV Lillehammer-Gausdal og tjenestene i kommunen. I dette ligger det å utvikle kunnskap om hverandres tjenester, avklare roller og samarbeidsstrukturer.
 - Gausdal kommune må sørge for at opplysningsplikten til sosialtjenesten er kjent og følges opp i skoler og barnehager, og at det er avklart hvordan de skal ta kontakt med NAV Lillehammer-Gausdal.
 - Kommunen må vurdere om det vil være nyttig å ha en samlet oversikt over kommunens tilbud og tiltak for å utjevne sosiale forskjeller, tilgjengelig for ansatte innad i kommunen og for ansatte i NAV Lillehammer-Gausdal.
2. Kommunestyret ber kommunedirektøren om å gi kontrollutvalget en skriftlig tilbakemelding på hvordan anbefalingene er fulgt opp innen den 1.5.2023. Den skriftlige tilbakemeldingen etterfølges av en muntlig orientering på det første møtet i kontrollutvalget etter denne dato.